

מסירות נפש לארץ ישראל - עליית הרמב"ן

ארץ ישראל צריכה מסירות נפש ויש רבים שעשו זאת.

תחילת הדרך היא באברהם אבינו ואולי לאחרונה הלוחמים בששת הימים. אבל כבר שבע מאות שנה לפני כן מביא הרמב"ן עדנה לחיים היהודיים בעיר הקודש, כשהוא מניח את אבן הפינה לדורות רבים שבאו בעקבותיו.

בספרד של ימי הרמב"ן, הוכרחו היהודים להמיר את דתם. אחת הטכניקות באותה תקופה הייתה "להוכיח שהיהדות אינה נכונה", על ידי זימון ויכוח דתי – פולמוס – בין רב לכומר.

ההשתתפות בוויכוחים האלה הייתה כרוכה בסכנה. אם הרב הפסיד והוכח ש"היהדות אינה נכונה", היו כופים על היהודים המרות דת המונית. ואם הרב ניצח, המצב לא היה בהכרח טוב יותר: באחד הוויכוחים, למשל, הרב ניצח בפולמוס, אבל למרות זאת, ספרי התלמוד נשרפו בהמוניהם.

בשנת 1263 זימן המלך ג'יימס של ספרד ויכוח בין הרמב"ן לבין יהודי שהמיר דתו לנצרות. הרמב"ן נענה בחוסר ברירה, רק לאחר שקיבל הבטחה מפורשת מהמלך שהוא יזכה לחופש ביטוי מלא. נושא הוויכוח התמקד בהבדל העקרוני בין היהדות והנצרות: הגדרת המשיח, וההוכחה שכבר הגיע - או שעדיין לא הגיע.

הרמב"ן ניצח בקרב הזה, אבל הפסיד את חרותו. טיעונו זכו באישור המלך (ובפרס של 300 מטבעות זהב), אבל הכנסייה גזרה עליו לעמוד לדין על 'חילול השם', והוא נאלץ לברוח מספרד.

כך יצא שבגיל 72, החליט הרמב"ן להגיע אל חורבותיה השוממות של ירושלים. נראה שהרמב"ן תיכנן את החייאת ירושלים לפני בואו, מתוך מודעות למצב הקודר בארץ ישראל. זמן קצר לפני שיצא לדרכו, הוא מסר דרשה על קדושת הארץ ועל חשיבות הצדקה. יתכן שהוא התכוון להכין את קהילתו למאמצי תמיכה להקמת מוסדות דת בארץ ישראל.

בשנת 1267, לאחר מסע ארוך ומסוכן, הגיע הרמב"ן לנמל עכו. לאחר שהות קצרה הוא נסע לירושלים, שם נדהם למראה שיממונה. המבנים היו נטושים ומעורערים. היו שם יהודים מעטים כל כך, שהוא אפילו לא הצליח למצוא עשרה למניין.

במכתב לבנו הוא כתב:

**ומה אגיד לך בעניין הארץ, כי רבה העזובה וגדול השיממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחברו
חֲבֵב יוֹתֵר מִחֲבֵרו, יְרוּשָׁלַיִם יוֹתֵר חֲרֵבָה מִן הַכֹּל.**

**והשימותי אני את הארץ, ושממו עליה אויביכם היושבים בה... והייתה ארצכם שממה, ועריכם יהיו
חרבה.... וכך כן מה שאומר הקב"ה בכאן, ושממו עליה אויביכם, היא בשורה טובה, מבשרת בכל
הגלויות – שאין ארצנו מקבלת את אויבינו. וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל
הישוב, ארץ אשר היא טובה ורחבה, ואשר הייתה נושבת מעולם הייתה מיושבת בעבר, והיא חרבה
כמוה. כי מאז יצאנו ממנה הארץ לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם..."**

הרמב"ן נכנס מייד לפעולה במטרה להחיות את הקהילה היהודית. הוא בחר בבית חרב מחוץ
לחומות העיר העתיקה, על הר ציון – בית עם עמודי שיש וכיפה יפה – והחל בהקמת בית כנסת.
ספרי תורה שהוצאו מהעיר לפני הפלישה המונגולית, והועברו לעיר שכם, הוחזרו